

Historie a současnost sociálního zabezpečení příslušníků ozbrojených sil

Martina Rokosová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezinárodních studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina ROKOSOVÁ**
Osobní číslo: **H118259**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Historie a současnost sociálního zabezpečení
příslušníků ozbrojených sil**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- důchodové zabezpečení příslušníků ozbrojených sil od roku 1918 do současnosti,
- problematika zabezpečení příslušníků ozbrojených sil tzv. výsluhovými dávkami,
- komparaci důchodového zabezpečení občanů ČR a příslušníků ozbrojených sil.

Práce bude doplněna kvantitativním výzkumem na typických příkladech.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Aktuální znění zákona č. 155/1995 Sb. – o důchodovém pojištění.

Aktuální znění zákona č. 361/2003 Sb. – o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Jilčík, T., Vavřík, M. Základy sociologie, Brno: Institut mezioborových studií, 2011.

Kejdová, M., Vaňková, Z. Základy práva (doplňek), Brno: Institut mezioborových studií, 2012.

Keller, J. Soumrak sociálního státu, Praha, Sociologické nakladatelství, 2005.

Příb, J., Voříšek V. Důchodové předpisy s komentářem, Olomouc: Anag, 2012.

Vavřík, M. Vybrané sociologické problémy, Brno: Institut mezioborových studií, 2010.

Zimek, J., Ústavnost a český ústavní vývoj, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2006.

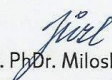
Další literatura bude obsažena v projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková**
Katedra práva a právní vědy

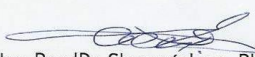
Datum zadání bakalářské práce: **11. listopadu 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

MARTINA BOHOSOVA

Jméno, příjmení studenta

V Brně 14.2.2014

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma „Historie a současnost sociálního zabezpečení příslušníků ozbrojených sil“ se zabývá problematikou sociálního zabezpečení ve stáří. Pro velkou šíři tohoto problému jsem se zaměřila na příslušníky ozbrojených sil. Tato práce krátce seznamuje s historií důchodového pojištění a s historií nároků na dávky související se skončením služebního poměru bezpečnostních sborů. Nejvíce se ale zaměřuje na současnost. Jsou zde popsány tři pilíře českého důchodového systému. Práce upozorňuje na důsledek nastavení výše starobních důchodů a tedy stáří jako rizikové z hlediska chudoby. Dále se věnuje výsluhovým příspěvkům.

Klíčová slova:

sociální událost, důchodové pojištění, důchodové spoření, doplňkové penzijní spoření, stárnutí populace, chudoba, udržitelnost důchodového systému, reforma penzijního systému, výsluhový příspěvek.

ABSTRACT

Bachelor thesis “Past and present social security situation of the armed forcemembers” covers social security in post-productive age. For a broad scope of the problem it was focused on members of the armed forces. The thesis briefly introduces history of retirement insurance and entitlement to employment termination benefit of the armed forces. However, the main body of the work is focused on contemporary situation. The three pillars of the Czech retirement pension are described in the thesis. The work points out consequence of the height of retirement pension setting. Hence, it sees post-productive age risk in terms of poverty. Furthermore, it deals with service pension.

Keywords:

Social issue, retirement pension insurance, retirement pension savings, additional retirement pension savings, population aging, poverty, retirement pension system sustainability, retirement pension system reform, service pension.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	10	
I	TEORETICKÁ ČÁST	11
1	SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ	12
1.1	DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ POJEM A PRINCIP	12
1.2	DRUHY DÁVEK Z DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ.....	13
2	HISTORIE ZABEZPEČENÍ DŮCHODOVÝMI DÁVKAMI PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ.....	15
2.1	HISTORIE NÁROKŮ SOUVISEJÍCÍCH SE SKONČENÍM SLUŽEBNÍHO POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ	18
3	ZABEZPEČENÍ DŮCHODOVÝMI DÁVKAMI PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ - SOUČASNOST	20
3.1	PRVNÍ PILÍŘ - DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ	20
3.2	DRUHÝ PILÍŘ - DŮCHODOVÉ SPOŘENÍ	28
3.3	TŘETÍ PILÍŘ - DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ	30
3.4	SOUČASNOST NÁROKŮ SOUVISEJÍCÍCH SE SKONČENÍM SLUŽEBNÍHO POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ	32
II	PRAKTICKÁ ČÁST	34
4	PŘIPRAVUJE SE STŘEDNÍ GENERACE EKONOMICKY NA STÁŘÍ.....	35
4.1.1	Definice problému - cíl průzkumu	35
4.1.2	Respondenti – zkoumaný vzorek	35
4.1.3	Vlastní šetření.....	35
5	PREZENTACE VÝSLEDKŮ	36
5.1.1	Struktura vzorku respondentů	36
5.1.2	Státní zabezpečení důchodců	37
5.1.3	Důchodové a jiné spoření.....	39
6	ZÁVĚR PRŮZKUMU	42
ZÁVĚR	43	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	44	
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	46	
SEZNAM TABULEK.....	47	
SEZNAM PŘÍLOH.....	48	

ÚVOD

Téma bakalářské práce historie a současnost sociálního zabezpečení příslušníků ozbrojených sil jsem si vybrala nejen proto, že pracuji na sociálním zabezpečení Ministerstva vnitra a s touto problematikou se setkávám každý den, ale i proto, že mě toto téma zajímá.

Stáří je rizikové z hlediska chudoby. Velký podíl na to má i nastavení výše starobních důchodů. V současné době je velký problém u poválečných ročníků, které neměly možnost za reálného socialismu na vlastní stáří se ekonomicky zajistit. Další problém je feminizace chudoby, která se výrazně týká i stáří. Ženy žijí déle než muži, jejich důchody jsou většinou nižší (např. nižší příjmy, nízké vzdělání a následně málo placená manuální práce, péče o děti).

Lepší životní a pracovní podmínky, pokroky v medicíně vedou nejenom k tomu, že méně lidí umírá předčasně, ale také k lepšímu zdraví a k lepší kvalitě života ve stáří než dříve. Více lidí má možnost prožít delší život než v minulosti. Současně se ale rodí méně dětí než v minulosti. Stárnutí populace je nejcharakterističtější rysem demografického vývoje České republiky a tento vývoj bude v dalších letech pokračovat. Myslím si, že je velmi zajímavé sledovat, jakým způsobem zákonodárci reagují.

Cílem této práce je seznámit s historií důchodového zabezpečení příslušníků ozbrojených sil a s problematikou zabezpečení příslušníků ozbrojených sil tzv. výsluhovými dávkami až do současnosti. Dále v této práci bude provedena krátká komparace důchodového zabezpečení občanů ČR a příslušníků ozbrojených sil.

Teoretická část práce je rozdělena na několik kapitol, z nichž první kapitola popisuje pojem, princip důchodového pojištění a druhy dávek. Druhá kapitola se zaměřuje na historii zabezpečení důchodovými dávkami příslušníků bezpečnostních sborů a na historii nároku na dávku související se skončením služebního poměru příslušníků. Třetí kapitola popisuje současnost důchodového pojištění (jsou zde popsány všechny tři důchodové pilíře). Dále je třetí kapitola zaměřena na (současnost) nárok na dávku související se skončením služebního poměru příslušníků tj. výsluhový příspěvek.

Praktická část práce je zpracována pomocí dotazníkového šetření, které má za úkol zjistit, zda se respondenti informují o změnách důchodového systému a jakým způsobem se snaží ekonomicky zajistit ve stáří.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

„Zabezpečení seniorů je poměrně mladý obor sociální politiky, který se vyvinul až po úrazovém, nemocenském a invalidním pojištění. Péče o invalidy je historicky mnohem starší než péče o staré. Moderní zabezpečení seniorů přišlo až s profesionalizací státní správy, kdy po dosažení určitého věku a odpracování daného počtu let ve státní správě se poskytl úměrný „odpočivný plat“ pro profesionální (nešlechtické) státní zaměstnance a vojáky v Rakousku – Uhersku“. (Tomeš, 2011, str. 169)

Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele. Funkce důchodového pojištění spočívá v ochraně občanů při výskytu dlouhodobé sociální události, tj. vznikem invalidity, úmrtí manžela (manželky), rodiče a samozřejmě stáří. Sociální událost je situace občana, s níž společnost spojuje vznik nároku na určité plnění. Samotný vznik takové situace pro poskytnutí plnění nestačí. Důležitou podmínkou je účast na sociálním pojištění. Je třeba oddělit problematiku sociálního pojištění s krátkodobým charakterem (nemocenské pojištění) a dlouhodobým charakterem (důchodové pojištění). Přestože oba systémy patří do oblasti sociálního pojištění, jsou velmi odlišné. Na sociální pojištění občané odkládají část své spotřeby pro případ budoucí nejisté události. Sociální pojištění je výrazem sociální odpovědnosti občanů k sobě a ke své rodině.

1.1 Důchodové pojištění pojem a princip

Důchodové pojištění je základním pilířem důchodového systému v České republice. Účast na tomto pojištění je zpravidla povinná pro všechny, kdo splní zákonem stanovené podmínky. Můžeme je také rozlišit na tři skupiny účastníků:

- zaměstnanci povinně se účastní důchodového pojištění, pokud se účastní nemocenského pojištění
- osoby samostatně výdělečně činné se účastní důchodového pojištění buď povinně při splnění podmínek, nebo dobrovolně na základě přihlášky
- osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění.

Mimo těchto osob se důchodového pojištění účastní i některé další osoby (např. osoba pečující osobně o dítě ve věku do 4 let, osoby vedené v evidenci Úřadu práce České republiky, poživatelé invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně aj.), neplatí však pojistné a jejich účast se považuje za náhradní dobu pojištění.

„*Hlavní principy důchodového pojištění:*

- **ekvivalence**

Výše důchodu do určité míry závisí na příjmech důchodce, z nichž během své aktivní kariéry odvedl pojistné.

- **sociální solidarita**

Osoby s vyššími příjmy dostávají nižší důchody, než by plně odpovídalo odváděnému pojistnému.

- **dávkově definovaný systém**

Výpočet dávky je nastaven zákonem pomocí dvou složek.

- **průběžné financování**

Veškeré důchody by měly být vypláceny z prostředků, které do systému v daném okamžiku plynou.

- **povinná účast**

Všechny ekonomicky aktivní osoby se při splnění stanovených podmínek musejí důchodového pojištění zúčastnit a nemohou si zvolit, že z něj „vystoupí“, možná je i dobrovolná účast dalších osob.

- **náhrada příjmu**

Důchody nahrazují příjem v případě stáří, invalidity nebo úmrtí živitele“.
(Rytířová, str. 11, 2013)

1.2 Druhy dávek z důchodového pojištění

Z důchodového pojištění se poskytují pouze důchody. Důchody můžeme rozdělit na důchody přímé, tj. starobní důchod a invalidní, a na důchody odvozené, tj. důchody vdovské, vdovecké a sirotčí. Rozdíl mezi přímými a odvozenými důchody je ten, že důchody přímé se vyměřují v závislosti na dobách pojištění a výši výdělků oprávněného. Zatímco odvozené důchody se stanoví z přímého důchodu, který pobíral

zemřelý, nebo na který by měl zemřelý nárok. Důchody se skládají ze dvou složek, a to ze základní výměry a z procentní výměry. Základní výměra se stanoví pevnou částkou a procentní výměra procentní sazbou z výpočtového základu.

„Z listiny základních práv a svobod nelze dovodit právo na určitou výši důchodu. V čl. 30 odst. 1 se sice stanoví, že občané mají právo na „přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele“, avšak podle čl. 30 odst. 3 podrobnosti stanoví zákon a podle čl. 41 odst. 1 se práv v uvedených v čl. 31 je možné dovolávat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí. Lze poukázat ještě na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 38/95 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, C.H.Beck, svazek 5, str. 291), v němž se uvádí: “Žádný občan v rámci povinného sociálního zabezpečení nemá uzavřenou se státem smlouvu, která by mu zaručovala při dosažení určitého věku nebo při závažné sociální situaci určitou výši důchodu, případně (vedle důchodu) poskytování další dávky důchodového zabezpečení.” (Voříšek, str. 28, 2010)

2 HISTORIE ZABEZPEČENÍ DŮCHODOVÝMI DÁVKAMI PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

Historie důchodového zabezpečení příslušníků bezpečnostních sborů se v českých zemích datuje od dob rakousko-uherské monarchie. Úvodem je třeba vědět, že zde existovaly dva rozdílné systémy, a to důchodové pojištění a pensijní zaopatření veřejných zaměstnanců. Zatímco v důchodovém pojištění se vyměřoval důchod tak, že k základní částce důchodu se připočítávaly tzv. zvyšovací částky za všechny příspěvkové měsíce podle pensijních (výdělkových) tříd, v pensijním zaopatření veřejných zaměstnanců se vyměřovalo výslužné podle délky započitatelné doby a podle části platu – služného, kterého zaměstnanec dosáhl před přeložením do výslužby. Zaměstnanci, kteří byli účastni důchodového pojištění, byli povinni platit měsíční pojistné (polovinu pojištěnec a polovinu zaměstnavatel), které bylo stanoveno na základě matematicko-pojistných výpočtů a z něhož se tvořily rezervy zajišťující nároky pojištěnců na dávky. Veřejní zaměstnanci, kteří byli účastni pensijního zaopatření, platili až do 31. prosince 1943 tzv. pensijní příspěvek. Výše tohoto příspěvku se během doby měnila. Stát však nikdy netvořil rezervy pro pensijní zaopatření svých zaměstnanců, pensijní příspěvek byl pro stát rozpočtovým příjmem a odpočivné a zaopatřovací platy vyplácel z běžných rozpočtových prostředků.

Základní předpisy byly zpravidla převzaty z bývalé rakousko-uherské monarchie. Byl to zejména zákon č. 15/1914 ř.z., o služebním poměru státních úředníků a státních zřízenců – tzv. služební pragmatika (upravovala pensijní zaopatření příslušníků bývalé policie), která platila až do konce března 1950, kdy přešli i zaměstnanci do národního důchodového zabezpečení podle zákona č. 99/1948 Sb. Specifická úprava byla provedena pro četnictvo zákonem č. 153/1923 Sb., kterým se upravují některé četnické požitky, zejména odpočivné a zaopatřovací. Základními dávkami podle těchto norem byly odpočivné platy a zaopatřovací platy. Odpočivné platy tvořilo odbytné (něco na způsob podstatně lepšího odchodného) a výslužné (dalo by se přirovnat k dnešnímu výsluhovému příspěvku, popřípadě důchodům). Zaopatřovací platy se skládaly z úmrtného (obecně náleželo pozůstalým), vdovského důchodu (náležel pozůstalé vdově za splnění přísných podmínek), příspěvku na vychování (náležel jednostranně osiřelým dětem) a sirotčího důchodu (náležel oboustranně osiřelým dětem). K 31. březnu 1950 byly státním zaměstnancům v činné službě vypočteny tzv. „stop nároky“, tj. výslužné, které by jim náleželo k tomuto datu. Při výpočtu důchodu po 1. dubnu 1950 se porovnávala výše

důchodu podle zákona o národním pojištění s tímto „stop nárokem“ a rozdíl se připočítával k vyměřenému důchodu.

Pensijní zaopatření bývalých příslušníků policie a četnictva mělo být upraveno zvláštním zákonem, který však nebyl vydán ani připravován. Šlo o záměr nového vedení státu, aby nové předpisy o důchodovém zabezpečení nabyly účinností až po kádrové obměně v ozbrojených sborech. Zákonem č. 289/1949 Sb., kterým se mění předpisy o překládání veřejných zaměstnanců do výslužby, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1950, byli příslušníci ozbrojených sborů mladší 50 let překládáni do výslužby bez nároku na odpočivné platy a poživatelům odpočivných platů, kteří k datu účinnosti tohoto zákona nedosáhli věku 50 let, byly tyto odpočivné platy odňaty. Dalším nástrojem perzekuce nepohodlných příslušníků ozbrojených sborů byl zákon č. 85/1950 Sb., o opatřeních souvisejících s úpravou kázeňského práva příslušníků ozbrojených sborů, který spojil se sankcí odnětí hodnosti i možnost nepřiznat, respektive odejmout důchod. K zásadní změně v oblasti důchodového zabezpečení příslušníků ozbrojených sborů došlo zákonem č. 89/1952 Sb., o důchodovém zaopatření příslušníků ozbrojených sil, který mechanicky převzal sovětské zkušenosti a vůbec nerespektoval předchozí historický vývoj u nás. Základními dávkami byly odpočivný důchod, invalidní důchod a zaopatřovací důchod. V roce 1957 došlo k sjednocení důchodového zabezpečení a nemocenského pojištění ve všech ozbrojených složkách státu, a to zákonem č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách, a zákonem č. 33/1957 Sb., o sociálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil. Hlavními dávkami podle tohoto zákona byly výsluhový důchod, invalidní a částečný invalidní důchod, vdovský důchod, vdovecký důchod, sirotčí důchod, důchod manželky a osobní důchod. Z ostatních dávek důchodového zabezpečení pak výchovné, zvýšení pro bezmocnost, úmrtné, příspěvky z doplňkové péče a náhrady při stěhování. Konstrukce dávek ve své podstatě odpovídala konstrukci dávek důchodového zabezpečení pracovníků zařazených do I. pracovní kategorie. Pouze u výsluhového důchodu ještě existovaly odchylky, jež byly dány odlišným charakterem a průběhem služby vojáků z povolání a příslušníků bezpečnostních sborů oproti pracovníkům v pracovním poměru. Novinkou byl institut osobního důchodu. Byla to dávka, která nahrazovala ostatní důchody. O jejím přiznání rozhodoval v této době příslušný ministr a byla přiznávána zvláště zasloužilým příslušníkům a pozůstalým po nich. Zákonem nebyla stanovena závazná kritéria pro přiznání této dávky a záleželo tedy na libovůli „lenního pána“, komu byla přiznána. Tento institut se v našem právu sociálního zabezpečení zachoval

prakticky po celou dobu vlády jedné strany. Výrazným zásahem omezujícím nároky na dávky příslušníků ozbrojených sborů i jejich výši byl zákon č. 18/1959 Sb., o některých změnách v sociálním zaopatření příslušníků ozbrojených sil, který byl mimo jiné motivován závistí stranických funkcionářů, kteří tyto výhody neměli. Došlo ke stanovení maximálních výměr důchodů a tím k jejich značné nivelizaci, omezení nároků na výsluhový důchod, krácení důchodů při souběhu s výdělkem. Právní poměry v této době dokumentuje zákon č. 41/1958 Sb., o některých změnách v sociálním zabezpečení.

Čl. III

Úprava starobních důchodů zaměstnanců, kteří byli podnikateli

(1) Komise sociálního zabezpečení rad okresních národních výborů mohou v jednotlivých případech rozhodnout, že se sníží starobní důchod osobám, které byly před vstupem do zaměstnaneckého pracovního poměru osobami samostatně výdělečně činnými, zaměstnávaly cizí pracovní síly a jimž byl přiznán starobní důchod podle předpisů o národním pojištění platných před 1. lednem 1957 za dobu důchodového pojištění kratší než 20 let. Snížení důchodu se provede tak, aby důchod činil poměrnou část z 50 % průměrného ročního výdělku, která odpovídá poměru doby důchodového pojištění, vypočtené ke dni vzniku nároku na důchod, k době 20 let; ustanovení § 19 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení platí i tu. Obdobně lze snížit důchody pozůstalých po těchto osobách.

(2) Snížení důchodu se provede ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které byla již vyplacena splátka důchodu.

Nová úprava sociálního zabezpečení příslušníků bezpečnostních sborů a vojáků z povolání jednotným zákonem společně s ostatními pracujícími byla provedena zákonem č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení. V samostatné sedmé části tohoto zákona byly stanoveny odchylky od sociálního zabezpečení ostatních pracujících, které v převážné většině odpovídaly zásadám předchozího zákona č. 33/1957 Sb. Tímto zákonem bylo znovu zavedeno zdaňování důchodů, které se stalo součástí konstrukce výpočtu důchodu (zvláštní daň z důchodu). Rovněž služba byla nově zařazena do dvou kategorií funkcí a zvýšila se i doba zaměstnání potřebná pro vznik nároku na starobní důchod z 20 na 25 roků a potřebná délka služby pro vznik nároku na důchod podle sedmé části zákona byla stanovena na 20 roků služby. Podle tohoto zákona byl poskytován starobní důchod, invalidní a částečný invalidní důchod, vdovský důchod, sirotčí důchod, důchod manželky,

osobní důchod, sociální důchod a ostatní dávky, např. výchovné k důchodům, zvýšení pro bezmocnost a příspěvky z doplňkové péče. Stanovenými maximálními hranicemi důchodů byla nadále udržována nivelizace důchodů, která se s postupným zvyšováním hladiny výdělků stále prohlubovala a zásluhový princip vyjádřený výší výdělku a délkou doby zaměstnání (služby) se zcela vytrácel. Následující zákony č. 121/1975 Sb. a zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, prakticky pokračovaly v nastavené koncepci. Odchylky v sociálním zabezpečení příslušníků bezpečnostních sborů a vojáků z povolání byly opět upraveny samostatnou částí zákona, ale nivelizace důchodů se stále udržovala na stejné úrovni. Zákonem č. 121/1975 Sb. byla zrušena zvláštní daň z důchodů a jeho novelami se začalo s postupnou valorizací důchodů, i když nepravidelnou a v zanedbatelných částkách, které však byly pro všechny příjemce stejné.

Obrat nastal až po změnách naší společnosti v roce 1989. Prvním krokem byl zákon č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a některých dalších změnách v sociálním zabezpečení, který je v návaznosti na nový zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, třeba z hlediska příslušníků ozbrojených sborů vnímat jako výrazný posun kupředu. Sociální zabezpečení příslušníků bylo těmito kroky více posunuto z oboru důchodového zabezpečení do dávek souvisejících se skončením služebního poměru. Novým zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, bylo důchodové zabezpečení příslušníků plně integrováno do jednotného systému důchodového pojištění, nároky získané podle dříve platných norem však byly v převážné většině zachovány nebo mohly být nahrazeny dávkami souvisejícími se skončením služebního poměru.

2.1 Historie nároků souvisejících se skončením služebního poměru příslušníků

Institut příspěvku za službu byl do našeho právního řádu zaveden zákonem č. 59/1969 Sb., o některých změnách ve služebních poměrech vojáků z povolání, s účinností od 1. července 1969. Na příspěvek za službu ve výši 20 % služebního příjmu měl nárok příslušník, jestliže konal službu po dobu nejméně 15 let a dosáhl věku 40 let (věková hranice neplatila pro výkonné letce a výsadkáře), ve výši 30 % služebního příjmu, jestliže konal službu po dobu nejméně 20 let. Nárok byl vázán na důvody skončení služebního poměru a při souběhu s výdělkem mohlo dojít k jeho krácení. Při souběhu nároku na příspěvek a starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod náležela dávka podle volby oprávněného, maximálně však do věku 60 let. Výrazné rozšíření nároků

na dávky související se skončením služebního poměru přinesl zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, který zavedl odchodné, platové vyrovnání a úmrtné. Konstrukce výpočtu odchodného zhruba odpovídala dnešnímu odchodnému. Platové vyrovnání náleželo příslušníku, jehož služební poměr trval alespoň deset let a platové vyrovnání se poskytovalo do výše posledního čistého služebního příjmu od nástupu občanského povolání do dvou let od skončení služebního poměru. Nárok na příspěvek za službu a konstrukce jeho vyměrování se oproti dřívějšímu zákonu nelišil. Zákonem č. 169/1990 Sb., o občanských komisích působících v resortech ministerstev vnitra a o změně a doplnění zákona č. 100/1970 Sb., byly výrazně omezeny nároky na dávky související se skončením služebního poměru pro bývalé příslušníky Státní bezpečnosti. Nová etapa vývoje těchto dávek začala od 1. července 1992, kdy nabyl účinnosti zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky. Tento zákon posílil sociální jistoty příslušníků. Byla sice zkrácena délka doby poskytování platového vyrovnání, ale nárok již nebyl vázán na délku doby trvání služebního poměru. Rovněž u nároku na příspěvek za službu došlo ke zkrácení délky doby služby potřebné pro vznik nároku a procentní výměra příspěvku byla určována délkou doby služby. Příspěvek za službu se při souběhu s výdělkem přestal krátit a byla zrušena hranice 60 let, do které mohl být příspěvek poskytován. Úroveň zabezpečení těmito dávkami pak dosáhla svého vrcholu od roku 1950 zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Okruh oprávněných osob byl spravedlivě rozšířen o příslušníky ostatních bezpečnostních sborů (v oboru působnosti Ministerstva vnitra o příslušníky Hasičského záchranného sboru). I když bylo zrušeno platové vyrovnání a posunula se délka doby služby potřebná pro vznik nároku na výsluhový příspěvek z 10 na 15 let, je zabezpečení odcházejících příslušníků na dobré úrovni a institut výsluhového příspěvku v současné době úspěšně nahrazuje výhody, které příslušníci ztratili v důchodovém zabezpečení účinností zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

3 ZABEZPEČENÍ DŮCHODOVÝMI DÁVKAMI PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ - SOUČASNOST

Podle § 9 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, důchodové pojištění, řídí, provádí a kontroluje u příslušníků Policie České republiky, příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky, příslušníků Bezpečnostní informační služby a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace Ministerstvo vnitra. Důchodové zabezpečení příslušníků bezpečnostních sborů však bylo plně integrováno do jednotného systému důchodového pojištění zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

„Důchodový systém v České republice se v současné době skládá ze tří pilířů: důchodového pojištění, důchodového spoření a doplňkového penzijního spoření. Několik desetiletí byl postaven pouze na prvním pilíři. Teprve v roce 1994 přibýlo do tohoto systému penzijní připojištění se státním příspěvkem, označované jako třetí pilíř. Posledním prvkem je od roku 2013 druhý pilíř - důchodové spoření. Zároveň byl výrazně upraven třetí pilíř: Penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo nahrazeno doplňkovým penzijním spořením. I přes přidání ostatních pilířů zůstává zásadním prvkem současného důchodového systému státem spravované důchodové pojištění“ (Rytířová, str. 6, 2013).

3.1 První pilíř - důchodové pojištění

Jedná se o povinné základní důchodové pojištění spravované státem, které zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby. Toto pojištění by mělo poskytnout základní zabezpečení příjmu pro všechny, kteří pracovali a platili pojistné na důchodové pojištění. Tento základní důchodový systém je financován na základě povinných odvodů – pojistného na důchodové pojištění. Je upraven zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Dávky důchodového pojištění pobírá více než 99% obyvatel, kteří dosáhli důchodového věku. Starobní důchody přitom nejsou jedinou dávkou, byť je nejčastější a nejznámější. Další jsou invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí důchody. Všechny důchody se skládají z pevné částky, tzv. základní výměry a z částky vypočtené podle délky doby pojištění a výše výdělků, tzv. procentní výměry.

Základní výměra je stejná pro všechny důchody činí 9% průměrné mzdy měsíčně (v roce 2014 činí 2.340,- Kč). Její konkrétní výši pro příslušný kalendářní rok stanoví vyhláškou Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Procentní výměra zohledňuje, jednak získanou dobu pojištění viz tabulka č. 1, jednak dosažené příjmy za období před rokem přiznání důchodu, nejdříve však od roku 1986. Tyto příjmy se pomocí koeficientů nárůstu všeobecného vyměřovacího základu přepočtou na roční vyměřovací základ, z něhož se určí osobní vyměřovací základ. Osobní vyměřovací základ se pomocí redukčních hranic dále upraví tak, že příjmy nad určité částky jsou zohledňovány pouze stanoveným procentem. Redukční hranice jsou odvozeny od průměrné mzdy a jsou stanoveny každoročně vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí.

V období od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2014

- první redukční hranice činí 44% průměrné mzdy,
- druhá redukční hranice činí 116% průměrné mzdy,
- třetí redukční hranice činí 400% průměrné mzdy.

V období po roce 2014 činí v kalendářním roce

- první redukční hranice činí 44% průměrné mzdy,
- druhá redukční hranice činí 400% průměrné mzdy.

a) Starobní důchod

„Klíčovým pojmem u podmínek nároku na starobní důchod je věk potřebný pro vznik na tento důchod, tj. důchodový věk (tabulka č. 1). Důchodovým věkem se přitom rozumí vždy individuální důchodový věk pojištěnce. Z hlediska podmínek nároku na starobní důchod, které se týkají důchodového věku, se rozlišují dva druhy starobního důchodu:

- *obecný starobní důchod, na který vzniká nárok nejdříve dosažením důchodového věku,*
- *předčasný starobní důchod, na který vzniká nárok již před dosažením důchodového věku“ (Přib, str. 68, 2012).*

Starobní důchod (obecný) je vyplácen na žádost pojištěnce při splnění podmínek dosažení důchodového věku a získání doby pojištění (tabulka č. 2).

Tabulka č. 1

Věk odchodu do důchodu (r = roky, m = měsíce)

Rok narození	Důchodový věk					
		Ženy (podle počtu vychovaných dětí)				
	Muži	0	1	2	3a4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m

Rok narození	Důchodový věk					
		Ženy (podle počtu vychovaných dětí)				
	Muži	0	1	2	3 až 4	5 a více
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

„Důchodový věk jak je vidět z tabulky je postupně prodlužován. Zatímco muži narození před rokem 1936 měli nárok na starobní důchod již ve věku 60 let a ženy ve věku 53 až 57 let podle počtu dětí, mladším osobám je věk odchodu do důchodu odstupňován až na 67 let u osob narozených v roce 1977. U osob narozených po roce 1977 se věk odchodu do důchodu počítá tak, že se k věku 67 let přičte počet měsíců odpovídajících dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977. Pojištěnec narozený např. v roce 1989 půjde do důchodu v 69 letech, pojištěnec narozený v roce 2013 až v 73 letech“ (Rytířová, str. 6, 2013).

Někteří příslušníci ozbrojených sborů mají při splnění podmínek stále nárok na snížení věkové hranice. Před 1. lednem 1993 byla všechna zaměstnání zařazena do pracovních kategorií. Pracovní kategorie byly celkem tři. Zatímco z III. pracovní kategorie žádné zvláštní výhody nevznikaly (tato kategorie byla nejčtenější u civilního zaměstnání), byli příslušníci bezpečnostních sborů zařazeni podle druhů vykonávaných funkcí do I. nebo II. kategorie.

Podle § 174 odstavce 1 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění ke dni 31. prosince 1995 občan, který vykonával před 1 lednem 1993 službu I. nebo II. kategorie funkcí, má po 31. prosinci 1992 nárok na starobní důchod též, jestliže byl zaměstnán nejméně 25 roků a dosáhl alespoň

- a) 56 let, byl-li zaměstnán 19 roků ve službě I. kategorie funkcí,
- b) 57 let, byl-li zaměstnán 18 roků ve službě I. kategorie funkcí,
- c) 58 let, byl-li zaměstnán 16 roků ve službě I. kategorie funkcí nebo 17,5 roku ve službě II. kategorie funkcí, nebo
- d) 59 let, byl-li zaměstnán 15 roků ve službě I. nebo II. kategorie funkcí.

Podmínkou vzniku nároku na starobní důchod podle odstavce 1 citovaného zákona je, že služba I. nebo II. kategorie funkcí trvala ke dni 31. prosince 1992.

Podle § 132 citovaného zákona příslušník bezpečnostních sborů má nárok na starobní důchod, jestliže byl zaměstnán nejméně 25 roků a dosáhl aspoň

- a) 55 let, konal-li nejméně 20 roků službu zařazenou do I. kategorie funkcí,
- b) 57 let, konal-li nejméně 20 roků službu v ostatních případech.

Podle ustanovení § 74 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před lednem 1996 po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. (II.) kategorii funkcí zůstávají zachovány do 31. prosince 2018. Snížená věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod se přitom považuje pro účely tohoto zákona za důchodový věk.

Potřebná doba pojištění je kvůli demografickým změnám zvyšována viz tabulka č. 2. Pro získání nároku na důchod může stačit i kratší doba pojištění, dosáhne-li žadatel věku o pět let vyššího než je řádný důchodový věk (19 let v roce 2013 a 20 let po roce 2013).

Tabulka č. 2

Potřebná doba pojištění

Rok dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění
před rokem 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
po roce 2018	35 let

b) předčasný starobní důchod

Pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění a

- a) dosáhl alespoň 60 let, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let, nebo
- b) do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 3 roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let.

Předčasný starobní důchod lze přiznat nejdříve ode dne podání žádosti o tento důchod.

Základní výměra u předčasného starobního důchodu je stejná jako u řádného (obecného) starobního důchodu. Vypočte se jako 1,5% výpočtového základu za každý rok pojištění, avšak snižuje se za každých započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne přiznání důchodu do dosažení důchodového věku následovně:

- o 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360. kalendářních dnů,
- o 1,2 % výpočtového základu za období od 361. kalendářního do 720. kalendářního dne,
- o 1,5 výpočtového základu za období od 721. kalendářního dne.

Výplata předčasného starobního důchodu nenáleží do dosažení důchodového věku, pokud je vykonávána výdělečná činnost nebo je poskytována podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci. Přiznání předčasného starobního důchodu vylučuje nárok na řádný (obecný) starobní důchod.

Podle autorek „*je v dokumentu Evropský sociální program přijatý v prosinci roku 2000 na summitu Evropské Unie v Nice věnován zvláštní význam mimo jiné i vysokému počtu předčasných důchodů*“ (Muselíková aj., str. 45, 2013).

c) Invalidní důchody

Pojištěnec je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti o 35 %. Jestliže pracovní schopnost poklesla

- nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,
- nejméně o 50%, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně
- nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

Kromě invalidity je podmínkou získání potřebné doby pojištění podle věku žadatele. Tento důchod je vyplácen do věku 65 let, případně do důchodového věku, je-li vyšší.

d) Pozůstalostní důchody

„Pozůstalostní důchody jsou jedinou platbou, která plyne z důchodového pojištění po smrti pojištěnce. První pilíř důchodového systému totiž není součástí dědictví a smrtí účastníka veškeré nároky z tohoto pilíře zanikají, s výjimkou pozůstalostních důchodů „ (Rytířová, str. 40, 2013).

Vdovský a vdovecký důchod je vyplácen vdově (vdovci) po zemřelém, který byl poživitelem starobního nebo invalidního důchodu, nebo splnil ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní, případně starobní důchod, anebo zemřel následkem pracovního úrazu. Procentní výměra vdovského (vdoveckého) důchodu činí 50 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nárok zemřelý v době smrti.

Vdovský (vdovecký) důchod náleží po dobu jednoho roku od smrti manžela. Po uplynutí této doby má nárok vdova (vdovec) na tento důchod, jestliže

- pečuje o nezaopatřené dítě,
- pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II, III anebo IV,
- pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni II, III anebo IV,
- je invalidním ve třetím stupni,
- dosáhla alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li nižší.

Nárok na vdovský (vdovecký) vznikne znovu, jestliže se splní některá z těchto podmínek do 2 roků po zániku dřívějšího vdovského (vdoveckého) důchodu.

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě, zemře-li rodič dítěte nebo osoba, která o něj pečovala. Sirotčí důchod je vyplácen, pokud zemřelý ke dni smrti byl poživitelem starobního nebo invalidního důchodu, nebo splňoval podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní nebo starobní důchod, nebo zemřel následkem pracovního úrazu. Výše procentní výměry činí 40 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nárok zemřelý v době smrti.

Jaké jsou výhody a nevýhody tohoto pilíře? „Základní výhodou prvního pilíře je, že jde o státem spravovaný systém. Dávky jsou povinným výdajem státního rozpočtu a stát je musí vyplácet. Nicméně základní parametry pro výpočet těchto dávek mohou být státem kdykoliv upraveny, a to i významně. Nikdo tedy dopředu nedokáže říci, jak vysoké budou důchody v budoucnu“ (Rytířová, str. 42, 2013).

3.2 Druhý pilíř - důchodové spoření

Tím jak populace stárne, ubývá plátců sociálního pojištění. Systém důchodů na to musí reagovat tak, aby byl dlouhodobě udržitelný. „Česká republika od 1. ledna 2013 spustila dlouho diskutované zásadní změny v oblasti důchodového zabezpečení. Otálení někdy není na škodu, a to zvláště když jde o tak společensky významnou oblast. Bez důvěry a pochopení ze strany široké veřejnosti je jakákoliv reforma podobného významu mnohdy předurčena k neúspěchu. Česká republika tak mohla čerpat nespočet zkušeností (dobrých i špatných) ze zemí, které systémovou změnu v oblasti financování důchodů zavedly mnohem dříve. Pouze čas ukáže, zda zvolila a vytěžila ty nejvhodnější podněty a zda se tak vydala tou správnou cestou. Spuštěná důchodová reforma od ledna 2013 bude ovlivňovat mnoho oblastí, a to minimálně: finanční stabilitu I. pilíře a rozhodování účastníka zda vstoupit či nevstoupit do II. pilíře a tak pozitivně ovlivnit celkovou výši své důchodové dávky a současně omezit výši důchodu z I. pilíře. Podle dnes platného právního stavu bude účastník vystaven riziku, zda se v určitém čase rozhodl správně, neboť své rozhodnutí nebude moci jakkoliv změnit. Z jeho strany tak jde nepochybně o strategické rozhodnutí, jehož správnost či nesprávnost bude ověřena pouze časem“ (Národní pojištění, odborný měsíčník České správy sociálního zabezpečení, ročník 44, 4/2013).

Druhý pilíř důchodové spoření je nový systém, který byl zaveden s účinností od 1. ledna 2013. Jde o státem organizovaný důchodový doplňkový systém, který úzce navazuje a doplňuje první pilíř. Vstup do druhého pilíře je dobrovolný, vzniká na základě uzavření smlouvy s penzijní společností. Podpisem této smlouvy se účastník zavazuje k tomu, že po zbytek své aktivní kariéry bude část jeho pojistného odváděna do soukromě spravovaného fondu. Celkový odvod na důchodové pojištění tak činí 30 % hrubé mzdy, z toho 25 % na důchodové pojištění a 5 % na důchodové spoření. Prostředky důchodového spoření budou v podobě pojistného odváděny orgánům finanční správy, které je dále jako výnos pojistného přesměrují jednotlivým penzijním společnostem. Ty pak příslušné

prostředky převedou do konkrétních důchodových fondů, které budou investovány podle účastníkem zvolené strategie spoření:

- důchodový fond státních dluhopisů je nejkonzervativnější a nejméně rizikový,
- konzervativní důchodový fond je také málo rizikový, avšak může investovat mírně agresivněji,
- vyvážený důchodový fond je více rizikový,
- dynamický důchodový fond je nejagresivnější, ale také potenciálně nejvýnosnější investice.

Zásadní roli mají ve druhém pilíři penzijní společnosti - spravují prostředky účastníků důchodového spoření. Pro tuto činnost musejí mít příslušnou licenci. Důchodové spoření nabízí aktuálně šest penzijních společností:

- Allianz penzijní společnost, a.s.,
- Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s.,
- ČSOB Penzijní společnost, a.s.,
- KB Penzijní společnost, a.s.,
- Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.,
- Raiffeisen penzijní společnost, a.s.

O důchod z druhého pilíře si občan může požádat, jakmile mu bude přiznán starobní důchod z prvního pilíře. Jestliže nesplní podmínky pro přiznání důchodu z prvního pilíře, žádné dávky z druhého pilíře mu poskytnuty nebudou. Účast na důchodovém spoření ovlivňuje také výši dávky poskytované ze státního důchodového pojištění. Výše procentní výměry důchodu z prvního pilíře bude vypočtena sazbou 1,2 % místo 1,5 % za každý měsíc (viz kapitola výše důchodové pojištění).

Za podmínek stanovených zákonem může účastník zvolit některý z těchto důchodů:

- doživotní starobní důchod,
- doživotní starobní důchod se sjednaným pozůstalostním důchodem po dobu 3 let,
- starobní důchod na dobu 20 let.

„Záleží pouze na účastníkovi, jaký důchod si zvolí. Každý z nich má své výhody a nevýhody, které by měl účastník před jeho volbou zvážit. Výhodou doživotního důchodu je jistota pravidelného měsíčního příjmu až do smrti. Důchod je vyplácen pouze účastníkovi a jeho výplata končí dnem úmrtí účastníka. Variantu s pozůstalostním důchodem by měli upřednostnit ti, kteří jsou hlavním živitelem rodiny a chtějí ulehčit svým blízkým výpadek pravidelného příjmu. Po úmrtí účastníka je ještě tři roky vyplácen pozůstalostní důchod osobě určené účastníkem v pojistné smlouvě o pojištění důchodu, a to ve stejné výši, jako byl důchod vyplácený účastníkovi. Účastník může takto určit jen jednu osobu, ale toto určení může kdykoliv změnit“ (Rytířová, str. 73, 2013).

Nevýhodou doživotního důchodu je, že účastník může čerpat méně prostředků, než naspořil. Při zahájení výplaty tohoto důchodu se vypočte z naspořené částky měsíční dávka pomocí očekávané doby dožití. Zemře-li důchodce dříve, jeho dědicové nic nedostanou. Na druhou stranu se může stát, že se důchodce dožije vyššího věku, než očekávala pojišťovna při výpočtu jeho důchodu. V tomto případě by své naspořené prostředky „přečerpal“.

Výhoda důchodu stanoveného pevnou dobou je v tom, že naspořené prostředky jsou plně vyplaceny, a to buď účastníkovi, dožije-li se celé doby pobírání důchodu, nebo jeho dědicům, zemře-li dříve. Na druhou stranu se může stát, že účastník bude žít ještě po ukončení pobírání důchodu a bude odkázán pouze na jiné zdroje příjmů.

3.3 Třetí pilíř - doplňkové penzijní spoření

Doplňkové penzijní spoření je třetím pilířem důchodového systému. Jako jediný pilíř je v působnosti Ministerstva financí. Je to státem podporované spoření na stáří. V České republice funguje od roku 1994 jako penzijní připojištění. Penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo od 1. ledna 2013 přetransformováno na doplňkové penzijní spoření zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů.

„V rámci penzijního připojištění se státním příspěvkem uzavírali do konce listopadu 2012 účastníci smlouvu s penzijním fondem, na jejímž základě se fond zavazoval vyplácet účastníkům dávky a účastníci se zavazovali platit fondu příspěvky. Penzijní fond tyto prostředky investoval zákonem povoleným způsobem a výsledné zhodnocení investic bylo připisováno účastníkům. Protože zákon vyžadoval nezáporný výnos, investovaly penzijní fondy opatrně a upřednostňovaly méně rizikové investiční nástroje, jejichž výnosy však

byly velmi nízké a často se pohybovaly na hranici inflace, případně dokonce pod ní. Nevýhodou navíc bylo neoddělení majetku účastníků a majetku fondu: příspěvky účastníků byly součástí majetku fondu, čímž byly výrazně ohroženy případným nevhodným hospodařením fondu.

Od ledna 2013 došlo k transformaci stávajících penzijních fondů. Do tohoto data musely penzijní fondy získat povolení k činnosti penzijní společnosti podle zákona o doplňkovém penzijním spoření. Penzijní společnost následně vyčlenila veškerá aktiva a pasiva související s penzijním připojištěním do tzv. transformovaného fondu, jehož prostřednictvím nadále provozuje penzijní připojištění pro stávající účastníky, avšak nemůže přibírat nové. Došlo tím k oddělení majetku účastníků penzijního připojištění od majetku penzijní společnosti, ta nyní majetek účastníků umístěný v transformovaném fondu pouze spravuje. Tento majetek není součástí majetkové podstaty penzijní společnosti a nemůže být použit jinak než k plnění závazků souvisejících s penzijním připojištěním“ (Rytířová, str. 85, 2013).

Účastníkem doplňkového penzijního připojištění se může stát každá fyzická osoba, která je starší 18 let. Podmínkou účasti na doplňkovém penzijním připojištění není ani účast na důchodovém pojištění, ani trvání zaměstnání. Účastníkem se může stát i poživatel důchodu z důchodového pojištění. Účast je dobrovolná. Doplňkové penzijní připojištění vzniká na základě písemné smlouvy. Součástí smlouvy je určení strategie (kterou je možné změnit). Účastník ve smlouvě také může určit fyzickou osobu (osoby), které bude v případě jeho smrti vyplaceno jednorázové odbytné. Účastník může smlouvu kdykoliv písemně vypovědět.

Výši příspěvků si každý účastník určuje sám. Minimální příspěvek je 100,- Kč měsíčně. Maximální výše není určena. Příspěvek nezávisí na příjmech účastníka. Účastník může výši příspěvku kdykoliv změnit případně může placení přerušit (doba přerušování se však nezapočítává do spořicí doby). Na doplňkové penzijní spoření může také přispívat zaměstnavatel účastníka. Zaměstnavatel může přispívat libovolnou částkou.

Výhodou tohoto spoření je státní příspěvek. Poskytuje se po celou dobu spoření účastníkům, kteří splní zákonem stanovené podmínky. Nárok na tento příspěvek vzniká při spoření alespoň 300,- Kč měsíčně (výše příspěvku činí 90,- Kč). Maximální výše příspěvku je při měsíčním příspěvku 1000,- Kč (výše příspěvku činí 230,- Kč).

Daňové dopady: „*ve třetím pilíři je uplatňován opačný přístup, než v prvním a druhém pilíři. Daňové zvýhodněny jsou příspěvky účastníků doplňkového penzijního spoření, avšak vyplácené dávky následně podléhají zdanění*“.(Rytířová, str. 99, 2013)

Jednou z důležitých novinek tohoto pilíře je, že byly zavedeny tzv. předdůchody, tj. možnost pobírat předdůchod již 5 let před dosažením důchodového věku (je třeba upozornit, že nejde o předčasný starobní důchod podle zákona č. 155/1995 Sb.). Tento předdůchod mohou využít jen lidé, kteří našetřili ve třetím pilíři alespoň tolik, aby mohli čerpat 30 % výše průměrné mzdy (cca 8000,- Kč). Těm, kteří se rozhodnou využít předdůchod, bude platit zdravotní pojištění stát a nebude se jim krátit ani pozdější starobní důchod (doba bude hodnocena jako vyloučena). Lze i nadále bez omezení pracovat.

Další dávky z tohoto pilíře jsou starobní penze na určenou dobu, doživotní penze, penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu a jednorázové vyrovnání. Na základě předčasného ukončení smlouvy vzniká nárok na odbytné.

3.4 Současnost nároků souvisejících se skončením služebního poměru příslušníků

Bývalý příslušník, má nárok na výsluhový příspěvek, jestliže vykonával službu alespoň po dobu 15 let. Nárok na výsluhový příspěvek nevzniká, pokud jeho služební poměr skončil propuštěním a je na základě jednání (které vedlo k jeho propuštění), pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně, anebo je proti němu vedeno trestní řízení pro trestný čin spáchaný úmyslně (následně je odsouzen pro tento čin).

Podle § 158 a § 159 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, základní výměra výsluhového příspěvku činí za 15 let služby 20 % měsíčního služebního příjmu. Výměra výsluhového příspěvku se zvyšuje za šestnáctý a každý další ukončený rok služby o 3 % měsíčního služebního příjmu, za dvacátý první a každý další ukončený rok služby o 2 % měsíčního služebního příjmu a za dvacátý šestý a každý další ukončený rok služby o 1 % měsíčního služebního příjmu. Výměra výsluhového příspěvku může činit nejvýše 50 % měsíčního služebního příjmu.

Za měsíční příjem se pro účely stanovení výše výsluhových nároků považuje průměrný měsíční služební příjem poskytovaný za předchozí kalendářní rok přede dnem skončení služebního poměru, nebo, je-li to pro příslušníka výhodnější, za předchozí 3 kalendářní

roky. Slovem „hrubý“ se rozumí průměrný služební příjem zjištěný z úhrnu měsíčních vyměřovacích základů před srážkou pojistného na sociální zabezpečení, všeobecné zdravotní pojištění a daně z příjmu fyzických osob.

Výsluhový příspěvek se zvyšuje stejným způsobem a ve stejných termínech jako procentní výměra podle zvláštního právního předpisu, přičemž zvýšení výsluhového příspěvku činí polovinu zvýšení procentní výměry důchodů.

Výsluhový příspěvek je od 1. ledna 2011 podle ustanovení § 36 odst. 2 písm. v) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění platném od 1. ledna 2011, zdaněn plátcem zvláštní srážkovou daní ve výši 15%.

Podle § 160 citovaného zákona při souběhu nároku na výsluhový příspěvek s nárokem na výplatu starobního a invalidního důchodu se výsluhový příspěvek vyplácí pouze tehdy, jestliže je vyšší než některý z uvedených důchodů, a to ve výši rozdílu mezi výsluhovým příspěvkem a důchodem. Rozdíl se zjišťuje ke dni přiznání důchodu. Jde-li o souběh nároku na výplatu výsluhového příspěvku s nárokem na výplatu starobního důchodu, považuje se ode dne přiznání starobního důchodu za výsluhový příspěvek toliko rozdíl mezi náležejícím starobním důchodem a výsluhovým příspěvkem k tomuto dni a nadále se samostatně zvyšuje bez přihlídnutí k výši důchodu.

Nárok na výplatu výsluhového příspěvku zaniká při opětovném přijetí do služebního poměru příslušníka bezpečnostního sboru nebo vojáka z povolání.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘIPRAVUJE SE STŘEDNÍ GENERACE EKONOMICKY NA STÁŘÍ

4.1.1 Definice problému - cíl průzkumu

V poslední době se ukazuje, že státní zabezpečení důchodců je dlouhodobě neudržitelné, a to hlavně kvůli dlouhodobě nepříznivému vývoji naší populace, kdy se rodí méně dětí a lidé se dožívají vyššího věku. Tak se snižuje podíl ekonomicky aktivních lidí. To vede k nutnosti provádět omezování zabezpečení důchodců a přesouvat těžiště k soukromým pojistným důchodovým produktům. S ohledem na nepříznivý demografický vývoj je třeba zajistit efektivní výplatu důchodů i v budoucích letech. Velký problém je také v závislosti příjmů českých důchodců na jednom zdroji a to na státním důchodu.

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit:

- jakým způsobem a zda se respondenti finančně zabezpečují na důchod,
- zdali se spoléhají jen na státní důchod,
- zda je vůbec možné v dnešní době a ze současných platů ušetřit „k přilepšení“ na důchod.

Dalším cílem bude krátké zhodnocení, zda jsou příslušníci ozbrojených sil díky výsluhovým příspěvkům oproti občanům ČR zvýhodnění.

4.1.2 Respondenti – zkoumaný vzorek

Do výběrového šetření byly zařazeny tyto dvě skupiny:

- a) bývalí příslušníci Policie ČR, kteří v současné době pracují u Městské policie v Praze a zaměstnanci odboru sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra,
- b) za vzorek občanů ČR byli vybráni „civilní“ zaměstnanci Městské policie v Praze, Ministerstva vnitra a zaměstnanci Autoservisu Jíša.

Dotazníkový průzkum je založen na 71 vyplněných dotazníků.

4.1.3 Vlastní šetření

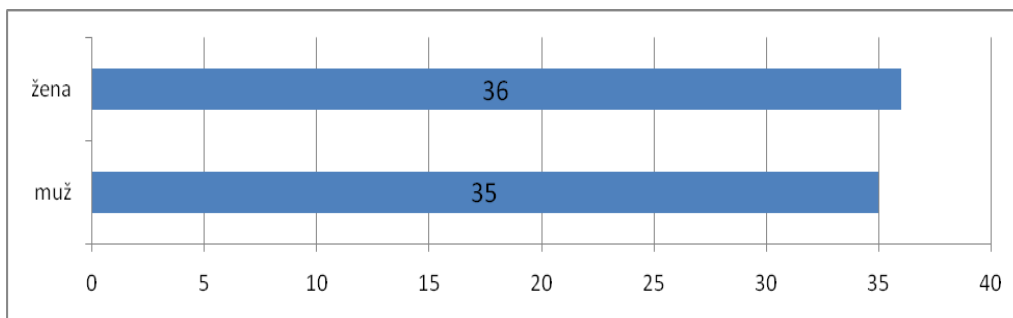
Šetření bylo realizováno pomocí dotazníku, který je v příloze této práce. Dotazníky jsem k vyplnění předávala osobně. Dotazníky byly obratem vyplněny. Po vyplnění jsem osobně poděkovala respondentům za spolupráci. Průzkum byl proveden v měsíci lednu 2014.

5 PREZENTACE VÝSLEDKŮ

5.1.1 Struktura vzorku respondentů

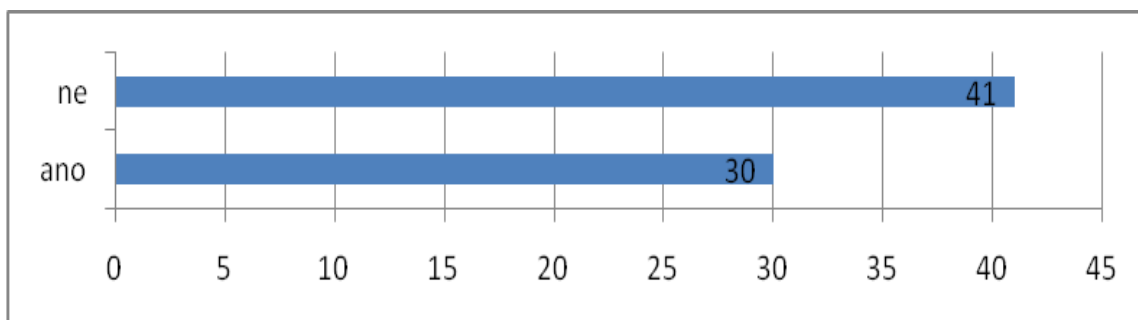
Na otázky dotazníku odpovědělo celkem 71 respondentů, z toho 36 žen a 35 mužů. Respondenti byli rozděleni podle toho, zda pobírají výsluhový příspěvek (30 respondentů), či nepobírají (41 respondentů). Dotazovaní byli ve věku od 35 let výše. Byli rozděleni do několika věkových kategorií. Nejpočetnější skupina respondentů byla ve věkové skupině 46-50 let. Dále pak měli různé stupně vzdělání, od základního po vysokoškolské. Nejčastěji bylo uváděno střední s maturitou (48%).

Graf č. 1: Struktura vzorků dle pohlaví

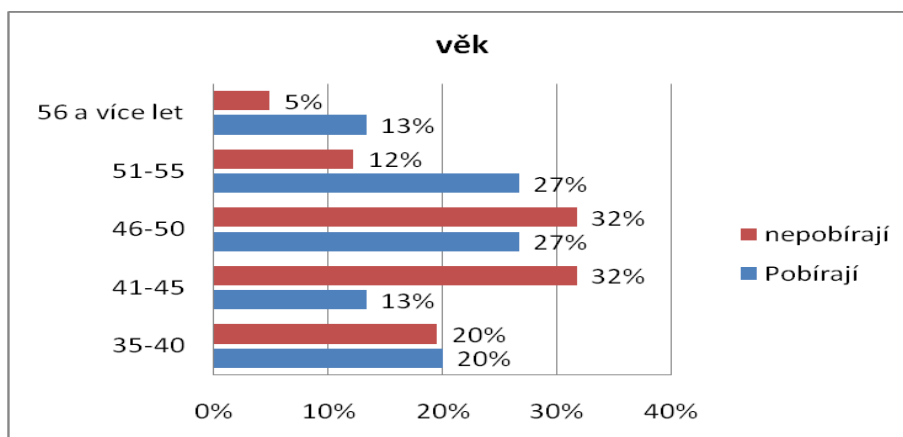
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 2: Struktura rozdělení vzorku respondentů dle pobírání výsluhového příspěvku

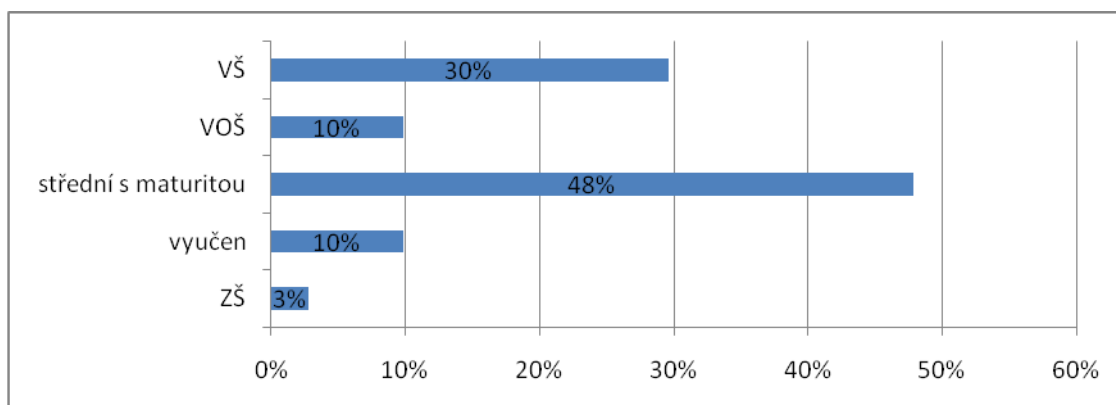
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 3: Struktura vzorku respondentů dle věku

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 4: Struktura vzorku respondentů dle vzdělání

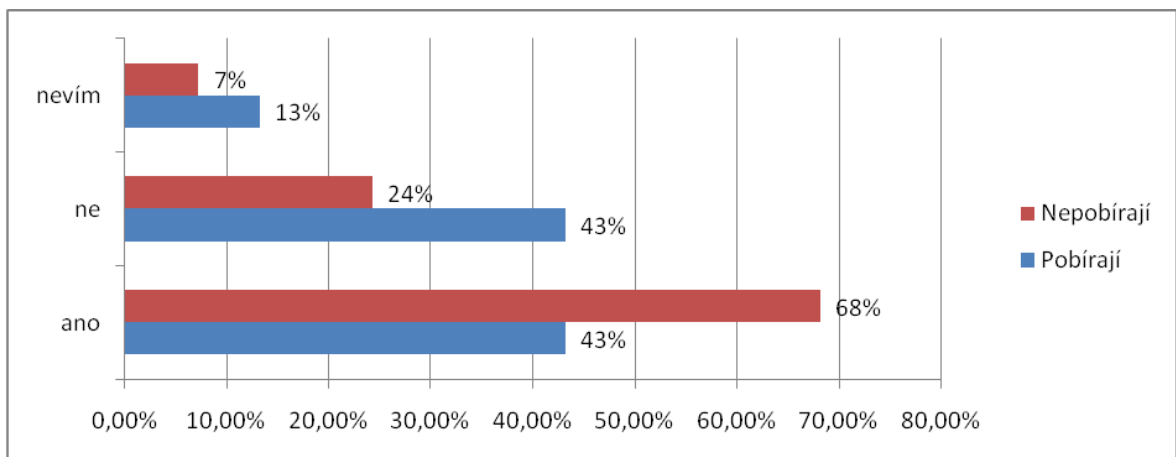
Zdroj: vlastní zpracování

5.1.2 Státní zabezpečení důchodců

V dotazníku jsem zjišťovala, zda se lidé obávají, že nebudou v důchodu finančně zajištěni. Na tuto otázku respondenti, kteří pobírají výsluhový příspěvek, odpověděli shodně, že mají obavu (43%), že obavu nemají (43%), (13% neví). Naopak respondenti, kteří výsluhový příspěvek nemají, se obávají (68%), že nebudou finančně zajištěni. Neobává se pouze 24% a 7% neví. V otázce, zda zajistí ucházející životní úroveň důchodové pojištění (první pilíř), se respondenti shodli, že nezajistí. Na otázku, zda jsou účastníci důchodového spoření (druhý pilíř) odpovědělo shodně, že nejsou 78% respondentů pobírající výsluhový příspěvek a 88% nepobírající výsluhový příspěvek. Vzhledem k tomu, že k vyplácení důchodových dávek z důchodového pojištění a důchodového

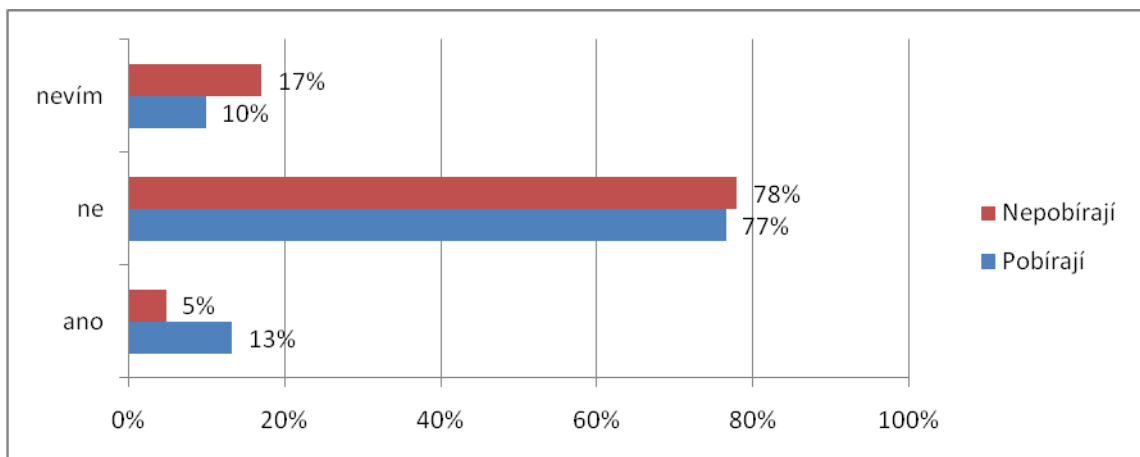
spoření je třeba splnit 35 let potřebné doby pojištění (povinné od roku 2018) jsem se dotazovala, zda si respondenti myslí, že tuto dobu získají. Zde shoda nenastala, respondenti pobírající výsluhový příspěvek se většinou domnívají, že dobu pojištění splní 80% respondentů. Naopak ti co nepobírají výsluhu, si myslí, že dobu pojištění nesplní 59%.

Graf č. 5: obava, že nebudou v důchodu finančně zabezpečení

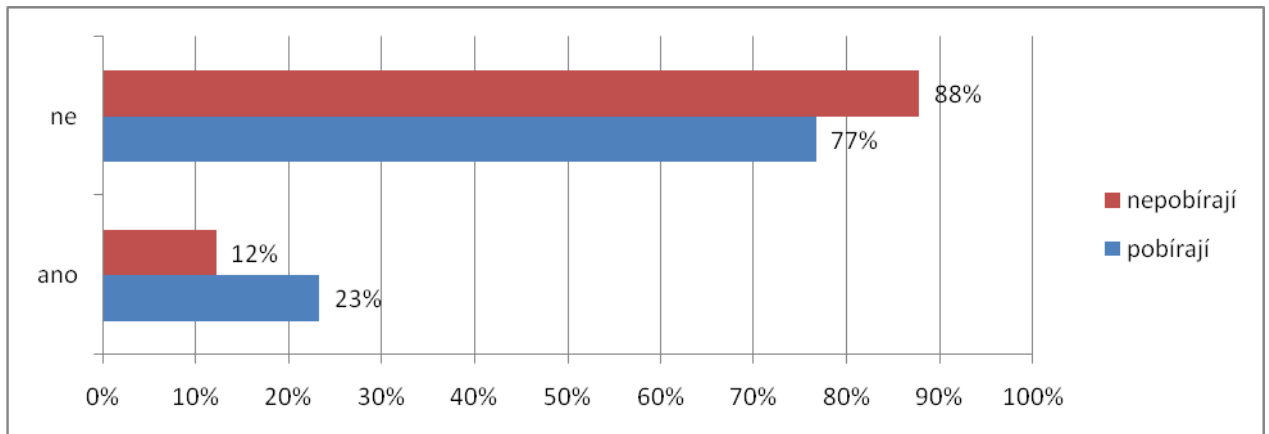
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 6: Zajistí důchodové pojištění (I. pilíř) ucházející životní úroveň

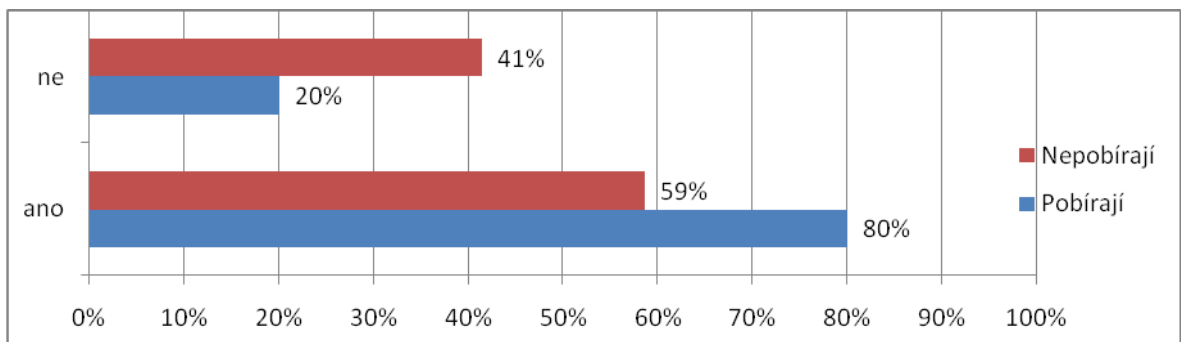
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 7: Jste účastníkem důchodového spoření (II. pilíř)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 8: Získáte potřebnou dobu pojištění

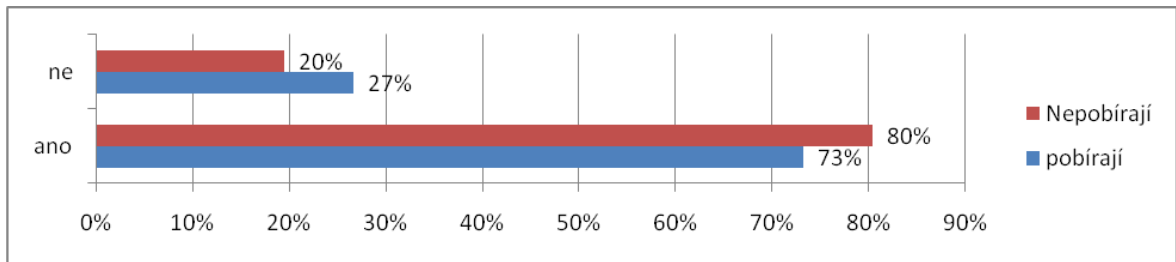

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.3 Důchodové a jiné spoření

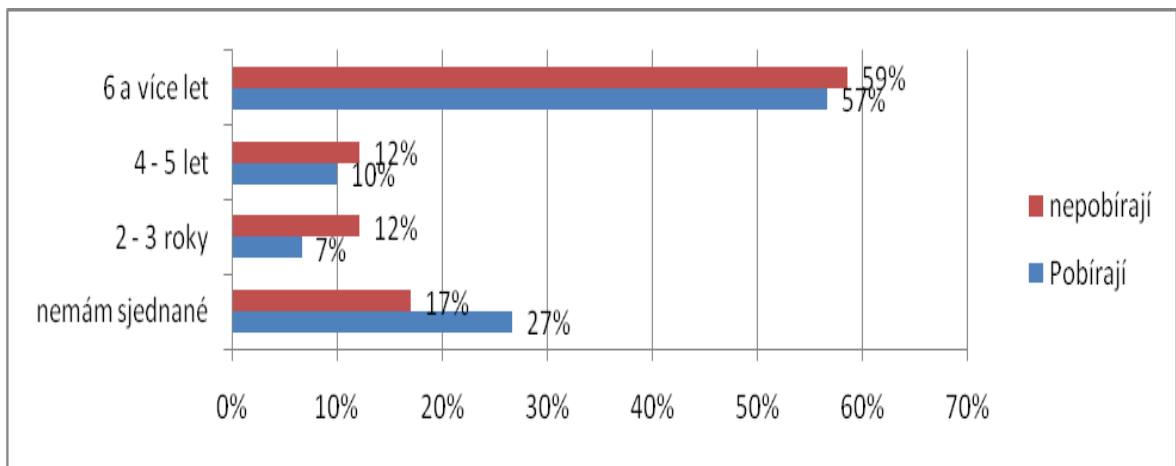
V dotazníku jsem zjišťovala, zda respondenti mají doplňkové spoření (III. pilíř). Ano odpovědělo 73% (ne 27%) respondentů pobírající výsluhový příspěvek. Většinou (57%) mají doplňkové spoření uzavřeno 6 let a více ve výši v rozmezí 1001-1500 Kč (30%). Finanční zátěž pro ně představuje doplňkové spoření jen nepatrnou 67% (vysokou u 3%). U respondentů, kteří nepobírají výsluhu, odpovědělo ano 80% (ne 20%). Doplňkové spoření mají také většinou uzavřené 6 a více let (59%) ve výši v rozmezí 1001-1500 Kč (29%). Nepatrnou finanční zátěž představuje pro 67% (vysokou u 10%).

Graf č. 9: Máte doplňkové spoření (penzijní připojištění)

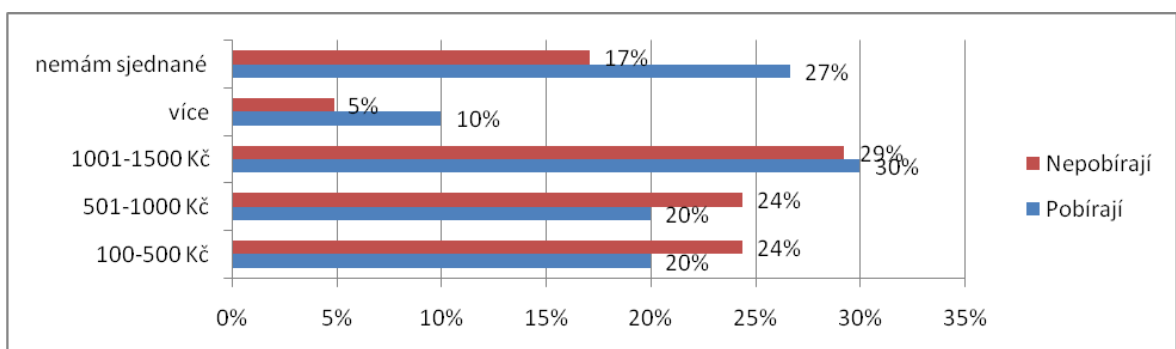
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 10: Jak dlouho máte doplňkové spoření (penzijní připojištění)

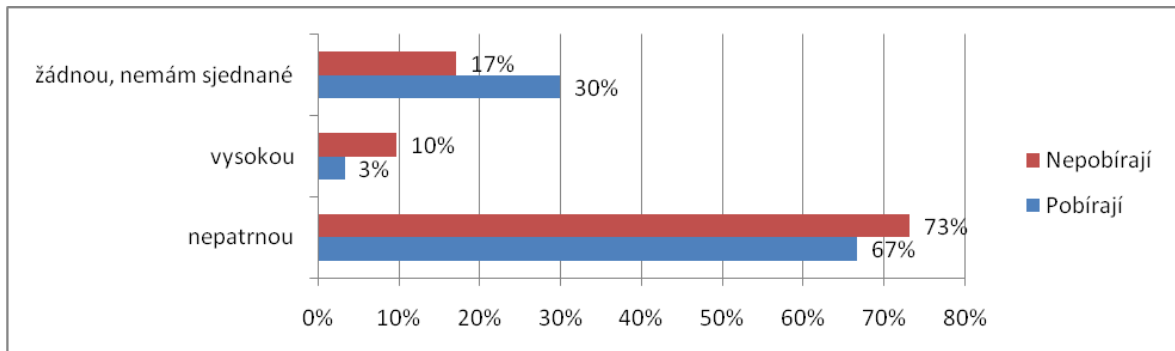
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 11: V jaké výši máte sjednané doplňkové penzijní spoření (penzijní připojištění)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 12: Jakou finanční zátěž představuje doplňkové penzijní spoření (penzijní připojištění)

Zdroj: vlastní zpracování

Dále jsem v dotazníku zjišťovala, jakým ještě jiným způsobem se finančně zabezpečují na stáří. Tuto otázku jsem nedělila na ty, co výsluhový příspěvek pobírají a nepobírají. Respondenti u této otázky mohli zaškrtnout i více odpovědí. Nejvíce mají uzavřené stavební (34%) a životní pojištění (33%). Dobrou výchovou dětí (12%). Investicí do nemovitostí 6%. Na výsluhový příspěvek se spoléhá 7%. Jen 8% se nezajišťuje žádným způsobem, z důvodu, že se ho nedožije.

Graf č. 13

Jakým jiným způsobem se zabezpečujete na důchod?

Zdroj: vlastní zpracování

6 ZÁVĚR PRŮZKUMU

Cílem této práce bylo zjistit, zda se občané připravují finančně na stáří (a jakým způsobem), nebo zda se spoléhají pouze na stát. Dotazníkový průzkum byl založen na 71 vybraných dotaznících. Pomocí těchto dotazníků bylo zjištěno, že převážná většina dotazovaných se obává, že stát nebude schopen je dostatečně finančně zajistit. Uvádějí, že se nelze spolehnout na první pilíř, tj. státem poskytovaný důchod. Jen velmi malé množství dotazovaných má uzavřeno důchodové spoření druhý pilíř.

Převážná většina dotazovaných se snaží na stáří zabezpečit sama. Většinou pomocí doplňkového spoření, stavebního spoření nebo životním pojištěním. Také, a to většinou ženy, se spoléhají na dobrou výchovu dětí, které by byly schopné, v případě potřeby rodičům ve stáří přispívat ke zlepšení životních podmínek. To znamená příspěvkem na bydlení, lékaře, léky, potraviny apod.

Překvapením bylo, že většina dotazovaných příslušníků, kteří pobírají výsluhový příspěvek, se snaží zajistit na stáří i jiným způsobem (nespoléhají se pouze na výsluhový příspěvek). S tímto nemůžu souhlasit. Ze své praxe vím, že většina bývalých příslušníků (pobírající výsluhový příspěvek) se na tuto dávku spoléhají. V současné době je jim vyplácena doživotně, takže pravidelný příjem mají zajištěný na rozdíl od „civilních zaměstnanců“. Někteří příslušníci po ukončení služebního poměru si již nehledají zaměstnání. Nemusí, protože výše výsluhového příspěvku je většinou vyšší než výdělek z pracovního poměru. V tomto vidím největší rozdíl mezi příslušníky, kteří pobírají výsluhový příspěvek a občany ČR.

Vzhledem k tomu, že dotazníkový průzkum byl založen na 71 vyplněných dotaznících, nelze dělat „velké“ závěry. Doufám, že převážná část občanů bude zodpovědná, jako většina dotazovaných a bude se snažit naspořit na stáří, protože tato zodpovědnost převážně přešla na nás. Stát jen může pomoci, aby se staří lidé neocitli na hranici chudoby.

ZÁVĚR

Tato práce popisuje důchodový systém v České republice a nároky na dávky související se skončením služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Stárnutí populace, udržitelnost důchodového systému, reforma penzijního systému jsou v současnosti nejpoužívanější pojmy v systémech sociálního zabezpečení.

Česká republika od 1. 1. 2013 spustila dlouho diskutované zásadní změny v oblasti důchodového zabezpečení. Zavedla „třípilířový“ systém k důchodovému pojištění a doplňkovému pojištění přibyl druhý pilíř důchodové spoření. Tato změna se nesečkala se zájmem ekonomicky aktivních občanů a do druhého pilíře se přihlásilo jen malé procento (k 31. 1. 2014 to bylo 83461 občanů). Podle současné ministryně práce Michaely Marksové – Tominové by od 1. 1. 2016 neměla být možnost přispívat do druhého pilíře. Podle mého názoru veřejnost ztratila důvěru k jakýmkoliv novinkám ze strany vlády, pokud se tedy opět o něco podobného pokusí, pravděpodobně to nebude mít úspěch. Myslím, že by každý budoucí důchodce, tj. každý občan, který se hodlá „dožít důchodu“, měl zavést své „důchodové pilíře“ podle svých možností a potřeb (např. stavební spoření, termínované vklady atd.). Dalším staletím osvědčeným „důchodovým pilířem“ je vychovat dobře své děti tak, aby svým rodičům ve stáří pomohly.

Jak už bylo řečeno nelze spoléhat pouze na první pilíř, tj. státem poskytovaný důchod. Ten ucházející životní úroveň nezajistí. Je třeba pokud možno kombinovat co nejvíce výše zmíněných způsobů. Nespoléhat se na stát a zabezpečit se na své staří sami. Ač jsou bývalí příslušníci bezpečnostních sborů na rozdíl od „obyčejných“ občanů velmi zvýhodnění doživotním výsluhovým příspěvkem, doporučila bych, aby se pouze na tyto výsluhové příspěvky nespoléhal.

Na konec uvedu citaci z knihy, která si myslím bohužel plně vystihuje současný názor v české společnosti na seniory a tedy i důvod proč jsem si vybrala jako téma důchodové pojištění. *„Nejčastější formou věkové diskriminace a společenského znevýhodnění jsou negativní předsudky a stereotypizace starších lidí. Té se nejčastěji dopouštějí média prezentováním starších lidí jako obecně nezdatných, neschopných, pasivních, jako příjemců služeb, dávek či bezbranných obětí podvodů a jiných trestných činů. Vzniká despekt ke stáří jako k bezcenné, „postproduktivní“, zbytečně nákladné fázi života. Vznikají také mýty o přirozené minimalizaci potřeb ve stáří včetně minimalizace finančních prostředků (Čevela aj., str. 108, 2012).*

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.

Zákon č. 155/1995 Sb. - o důchodovém pojištění.

Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky.

Zákon č. 361/2003 Sb. - o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů.

Literatura

Deyl, Z., *Sociální vývoj Československa 1918-1938*, Praha, Academia, 1985.

Čevela, R., Kalvach, Z., Čeledová, L., *Sociální gerontologie – Úvod do problematiky*, Praha, Grada Publisting, 2012. ISBN 978-802-4739-014.

Janda, J., *Zajištění na stáří*, Praha, Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4400-1.

Jilčík, T., Vavřík, M., *Základy sociologie*, Brno: Institut mezioborových studií, 2011.

Kalinová, L., *Konec nadějím a nové očekávání*, Praha, Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2043-7.

Kalvach, Z., *Stáří*, Praha, Galén, 2006. ISBN-80-762-455-5.

Kejdová, M., Vaňková, Z., *Základy práva (doplněk)*, Brno: Institut mezioborových studií, 2012.

Keller, J., *Nová sociální rizika*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7419-059-9.

Keller, J., *Soumrak sociálního státu*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-41-5.

Keller, J., *Tři sociální světy*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-031-5.

Pikora, V., Šichtařová, M., *Všechno je jinak, aneb, co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*. ISBN-978-80-247-4207-6.

Příb, J., Voříšek V., *Důchodové předpisy s komentářem*, Olomouc: Anag, 2012. ISBN-978-80-7263-585-6.

Příb, J., *Kdy do důchodu a za kolik*, Grada Publisting, 2012. ISBN 978-80-247-4090-4.

Rytířová, L., *Důchodový systém v České republice*, Anag, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5.

Syrový, P., *Jak si spořit na důchod*, Praha, Grada Publisting, 2012. ISBN 978-80-247-4479-7.

Tomeš, I., *Obory sociální politiky*, Praha, Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5.

Tomeš, I., *Sociální správa*, Praha, Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-483-0.

Tošnerová, T., *Jak si vychutnat seniorská léta*, Brno, Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2104-7.

Vavřík, M., *Vybrané sociologické problémy*, Brno: Institut mezioborových studií, 2010.

Vostatek, J., *Důchodová reforma jak dál?*, Praha, Eupress, 2011. ISBN 978-80-7408-048-7.

Zimek, J., *Ústavnost a český ústavní vývoj*, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2006. ISBN 80-210-4094-7.

Časopisy

Národní pojištění, odborný měsíčník České správy sociálního zabezpečení, 11/2012
Ročník 43, 4/2013 Ročník 44. ISSN 0323-2395.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
apod.	a podobně, a podobný
a.s.	akciová společnost
atd.	a tak dále
cca	Cirka
č.	Číslo
čl.	Článek
ČSOB	České obchodní banka
ČR	Česká republika
KB	Komerční banka
Kč	Koruna česká
např.	Například
odst.	Odstavec
ř.z.	Říšský zákon
Sb.	sbírky
str.	strana
tj.	to je
tzv.	to znamená

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Věk odchodu do důchodu

Tabulka č. 2: Potřebná doba pojištění

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník k průzkumnému šetření

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK K PRŮZKUMNÉMU ŠETŘENÍ

Dotazník

1) Jste

- a) muž
- b) žena

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ
- b) vyučen
- c) střední s maturitou
- d) VOŠ
- e) VŠ

3) věk

- a) 35-40
- b) 41-45
- c) 46-50
- d) 51-55
- e) 56 a více let

4) Obáváte se, že nebudete v důchodu finančně dostatečně zajištěni?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

5) Myslíte, že v budoucnu zajistí ucházející životní úroveň první pilíř, tj. státem poskytovaný důchod?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

6) Jste účastníkem důchodové spořicí (II pilíř)?

- a) ano
- b) ne

7) Máte doplňkové penzijní spoření (penzijní připojištění)?

- a) ano
- b) ne

8) Kolik platíte měsíčně na doplňkové penzijní spoření (penzijní připojištění)?

- a) nemám sjednané
- b) 100-500 Kč
- c) 501-1000 Kč
- d) 1001-1500 Kč
- e) více

9) Jak dlouho máte sjednané doplňkové penzijní spoření (penzijní připojištění)?

- a) nemám sjednané
- b) 0-1 rok
- c) 2-3 roky
- d) 4-5 let
- e) 6 a více let

10) Jakou finanční zátěž pro Vás představuje doplňkové penzijní spoření (penzijní připojištění)?

- a) žádnou nemám sjednané
- b) nepatrnou
- c) vysokou

11) Jakým jiným způsobem se zabezpečujete na důchod?

- a) stavební spoření
- b) životní pojištění
- c) dobrou výchovou dětí
- d) investice do nemovitostí
- e) žádným, stejně se ho nedožiju
- f) žádným, pobírám výsluhový příspěvek
- g) jiným způsobem (uved'te krátce jakým)

12) Myslíte, že získáte potřebnou dobu pojištění (35 let)

a) ano

b) ne

13) Pobíráte výsluhový příspěvek

a) ano

b) ne